

OOP – BI-WSI-SI-09

Čisté objektové paradigma — principy návrhu OO systémů.

Obsah

1	Postup návrhu OO systémů	2
2	Povinnosti objektů	2
3	Symptomy degradujícího návrhu SW	2
4	Principy OO návrhu	2
5	Závěr k principům OO návrhu	3
6	Podotázky k této státnicové otázce na moodlu BI-OOP	4

1 Postup návrhu OO systémů

1. Identify minimal requirements
2. Make requirements testable
3. Identify objects and their responsibilities
4. Implement and test classes
5. Refactor to simplify design
6. Iterate

2 Povinnosti objektů

- uchovávat informace a poskytovat služby pracující s těmito informacemi
- **high cohesion** – vysoká soudružnost operací a dat uvnitř třídy
- **low coupling** – nízká provázanost mezi třídami (*Každá třída by měla provádět právě jednu činnost*)
- **high-level-of-abstraction** – vysoká míra abstrakce. Na všechno mít speciální rozhraní a vždy používat rozhraní místo implementace.

3 Symptomy degradujícího návrhu SW

- **Rigidity** – SW není snadné jednoduše měnit nebo rozšiřovat, nelze přidávat ani jednoduché funkcionality.
- **Fragility** – Změna jedné části SW ovlivní (rozbije) jinou část SW (třeba i konceptuálně odlišnou).
- **Immobility** – Není možné znovu použít SW pro jiné projekty nebo alespoň pro části jiných projektů.
- **High design viscosity** – Udržování správného návrhu je implementačně náročnější než to udělat proti pravidlům daného návrhu, což vede k degradaci návrhu.
- **High environment viscosity** – Prostředí pro vývoj SW je pomalé a neefektivní. Například dlouhý *compile-time*.

4 Principy OO návrhu

Dodržování následujících principů vede ke snížení provázanosti mezi třídami. V přednáškách bylo zmíněných pět principů zaměřených na návrh tříd. Ostatní principy se týkají rozdělení tříd do balíčků. Všechny principy OO návrhu lze najít na:

<http://www.butunclebob.com/ArticleS.UncleBob.PrinciplesOfOod>

- **SRP – single responsibility principle** *A class should have one, and only one, reason to change.*
Každá třída, modul nebo metoda má mít pouze jednu povinnost, jeden účel. Tato povinnost by měla být kompletně zapouzdřena touto třídou, modulem, metodou.
- **OCP – open-closed principle**
You should be able to extend a classes behavior, without modifying it.
SW entity by měly být snadno rozšiřitelné, ale nesmí být možnost měnit jejich chování.

- **LSP – Liskov substitution principle**

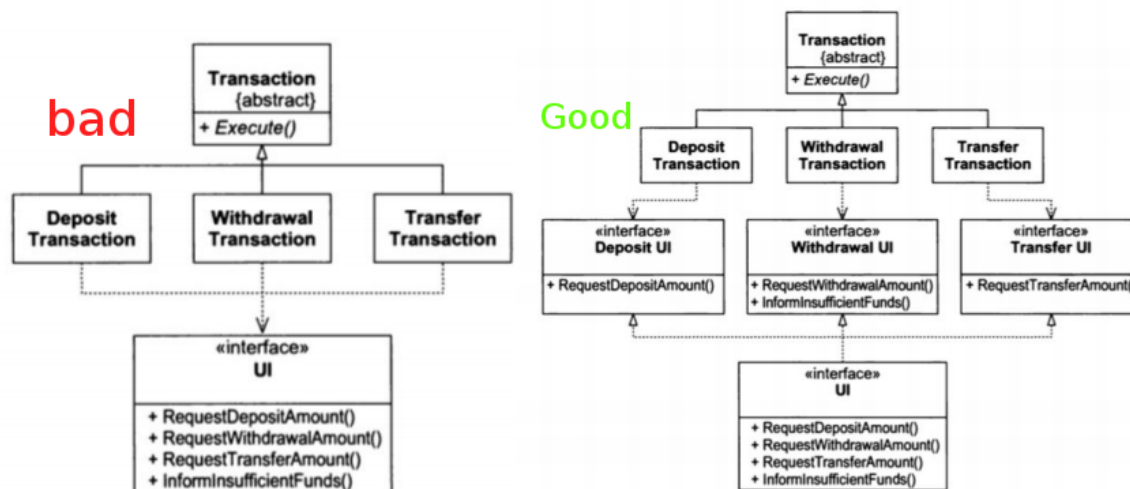
Derived classes must be substitutable for their base classes.

Odvozené třídy musejí být použitelné přes rozhraní jejich nadřazené třídy. Uživatel zvenku nezmí poznat rozdíl mezi *derived class* a *base class*.

- **ISP – interface segregation principle**

Make fine grained interfaces that are client specific.

Více detailních rozhraní je lepší než jedno obsáhlé rozhraní (*general purpose*). Každá třída musí implementovat pouze takové metody, které skutečně používá a potřebuje. Nikdy se nesmí stát, že by třída musela kvůli svému rozhraní implementovat něco, co nepotřebuje.

Obrázek 1: ISP example

- **DIP – dependency inversion principle**

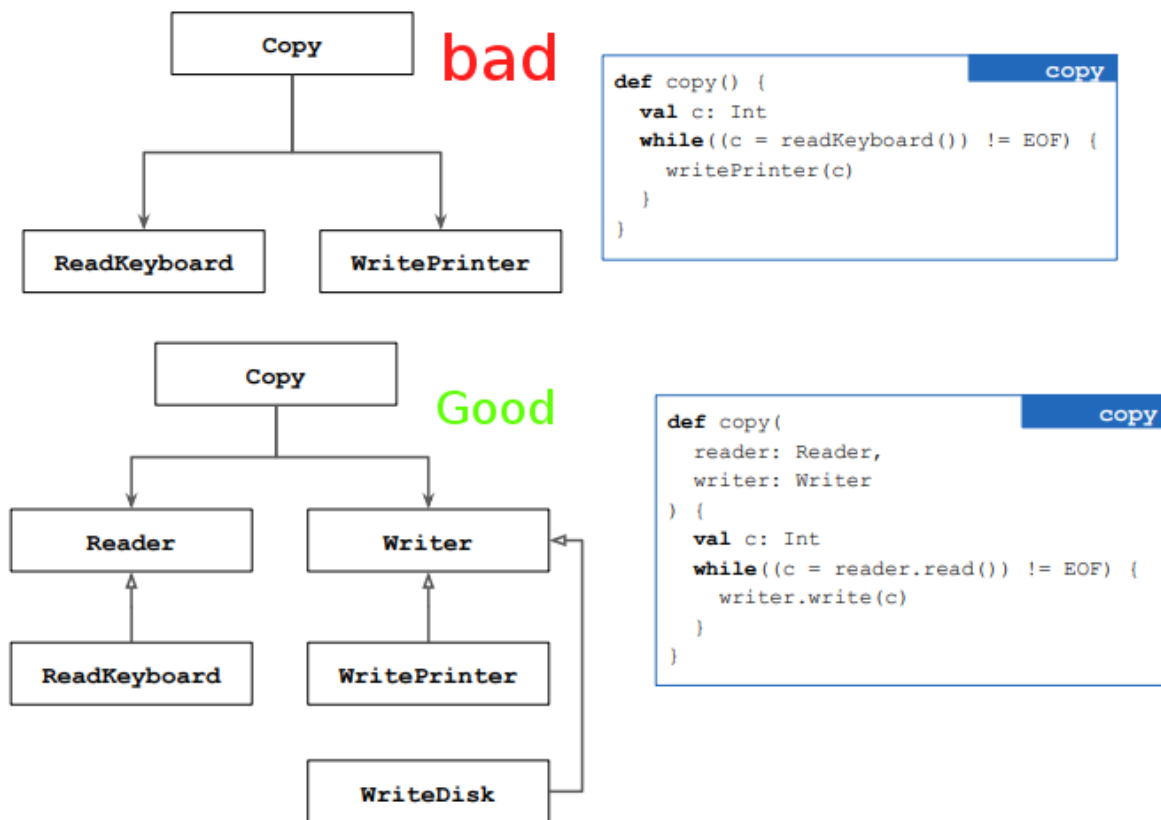
Depend on abstractions, not on concretions.

Abstrakce by neměla záviset na detailech. Detaily by měly záviset na abstrakci.

5 Závěr k principům OO návrhu

Malé shrnutí z přednášky o principech OO návrhu:

- *podstata je v zasílání zpráv objektům, což vytváří očekávání na polymorfismu,*
- *volající objekt neví, které konkrétní chování zprávou vyvolá, a ani ho to nezajímá, komunikuje s rozhraním volaných objektů, nikoliv s jejich implementací,*
- *provázanost mezi třídami je špatná a vede k rigid, fragile, non-reusable SW,*
- *zamezení vysoké provázanosti lze dosáhnout pomocí dodržování SRP, OCP, LSP, ISP a DIP.*

Obrázek 2: DIP example

6 Podotázky k této státnicové otázce na moodlu BI-OOP

<https://moodle.fit.cvut.cz/mod/url/view.php?id=67753>

- *How encapsulation and composition work together*

Zapouzdření – skrytí a kontrola vnitřního stavu objektu. Klientské objekty nemají přístup k vnitřnímu stavu.

Kompozice – objekt může být sestaven z několika komponent (jiných objektů) na které může **delegovat** podproblémy při řešení jeho povinností. Jednotlivé komponenty objektu by neměly být přístupné klientským objektům, které ho využívají. Toho lze docílit pomocí zapouzdření. Objekt **O** vlastníci komponentu **C** by měl mít možnost úplné výměny komponenty **C**, aniž by ovlivnil jakýkoliv klientský objekt, který s objektem **O** pracuje.

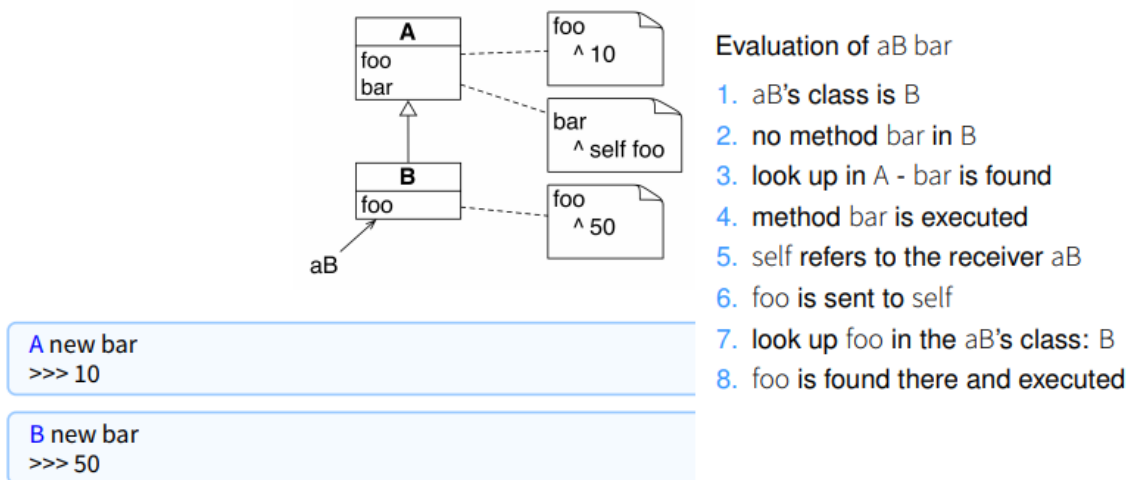
- *Explain 'self' and 'super'.*

self – reprezentuje příjemce zprávy. **Method-lookup** (kde se začíná hledat odpovídající metoda pro příchozí zprávu) začíná v příjemci.

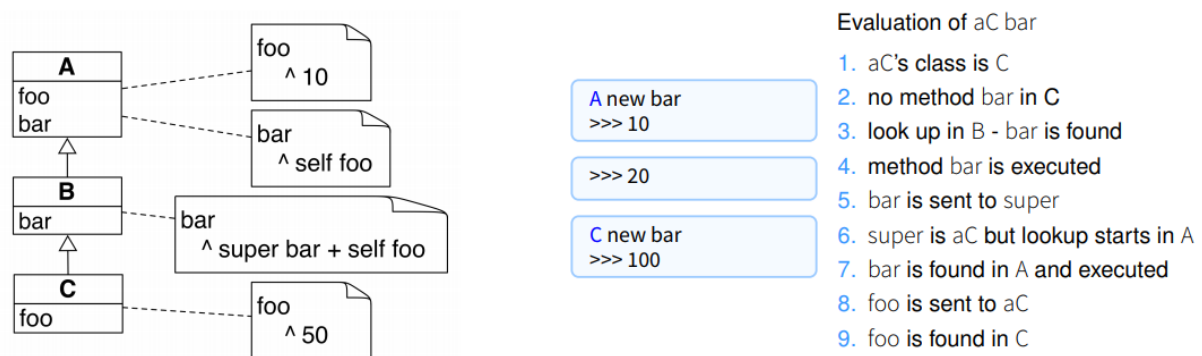
super – reprezentuje příjemce zprávy (úplně stejně jako **self**). **Method-lookup** začíná v **super-class** (hierarchicky nadřazená třída) výrazu, který obsahuje **super**.

- *Why can we say that sending a message is making a choice?*

Volba prováděné metody odpovídající zasílané zprávě je závislá na příjemci (konkrétní instanci

Obrázek 3: Method lookup pro **self**

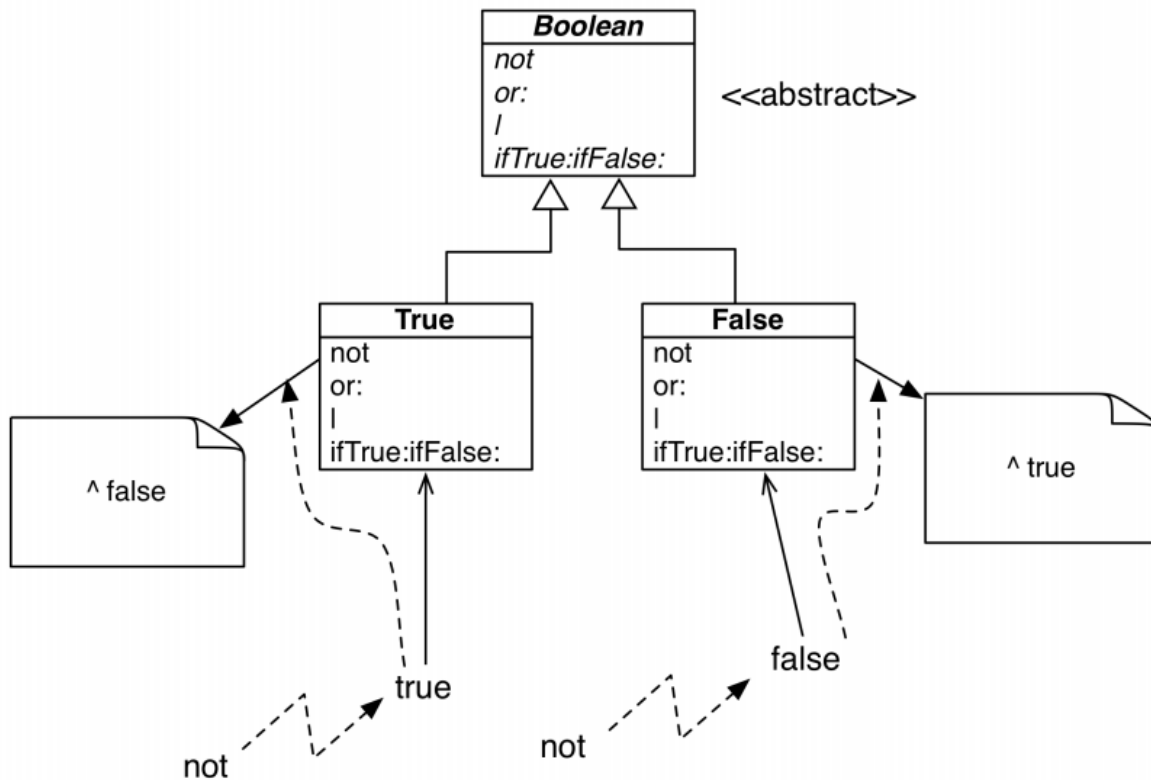
Obrázek 4: Method lookup pro **super**

třídy). S každým zasláním zprávy tedy *vybíráme* metodu podle aktuálního příjemce. To odpovídá *if, then, else* rozhodování, jehož větve se ale vytváří až za běhu programu.

- *How 'not' is implemented? What the implementation illustrates?*

Boolean je implementován jako abstraktní třída. Od **Boolean** dědí třídy **True** a **False**. Tyto třídy implementují metody **not**, která pouze vrací instanci toho opačného booleanu. Třídy **True** a **False** mají singleton instance **true** a **false**.

- *Why is testing important?*
  - Specifikace očekávaného chování a výsledků (v jistém smyslu slouží i jako dokumentace).
  - Nalezení problémů a porozumění kódu.
  - Zvýšení důvěry v kód.
  - Odhalení bugů, které se projeví změnou jené části kódu.
  - Izolování problému.

Obrázek 5: Implementace **not**

– Další nápady na tuto velice obecnou otázku viz BI-SI1, BI-SI2.

Testy by měly:

- ověřit mezní hodnoty,
- ověřit komplexní scénáře,
- mít dobré pokrytí,
- ověřit abstrakci problémů,
- být nezávislé.

- *Object initialization practices*

Provider responsibility – je povinností každé třídy aby poskytovala *well-formed* instance, tedy takové instance, které nevyžadují žádné další zasílání zpráv pro svoji inicializaci. K tomu je důležitá **automatická inicializace** instančních proměnných a vnitřního stavu obecně, například pomocí poskytnutí výchozích (*default*) hodnot.

Lazy initialization – pozdržení inicializace hodnoty do doby, kdy je hodnotu poprvé potřeba použít. Vhodné použít v případě, že nejsou instanční proměnné používané pořád a zabírají spoustu místa nebo závislejší na jiných komponentách.

Zakázání výchozího konstruktoru – pokud k vytvoření třídy vždy potřeba nějaký parametr, je třeba zabránit vytvoření instance pomocí výchozího konstruktoru, například pomocí vyhození výjimky ve vlastní implementaci výchozího konstrukturu.

- *Why self-sends are plans for reuse?*

Používání odkazování na příjemce pomocí **self** v metodách zachovává informaci o třídě instance příjemce. To vede k většímu znovupoužití kódu (měníme pouze malé metody v podtřídách a hlavní metoda nadtřídy může zůstat jednoduchá).

```
ClassA>>doStuff
```

```
^ self.getNum
```

```
ClassA>>getNum
```

```
^ 10
```

```
ClassB>>getNum
```

```
^ 20
```

```
ClassB new doStuff. " >>>> 20 "
```